



SVERIGES DÖVAS UNGDOMSFÖRBUND  
FÖRMANSVÄGEN 2, 6 TR,  
117 43 STOCKHOLM

E-POST: SDU@SDRF.SE  
TEXTTELEFON: 08-442 14 95  
FAX: 08-442 14 97

WEBB: WWW.S-D-U.SE  
ORGANISATIONSNR: 88 32 02-1342

REGERINGSKANSLIET  
SOCIALDEPARTEMENTET  
103 33 STOCKHOLM

Stockholm den 26 februari 2009

## Yttrande över "Brist på brådska – en översyn av aktivitetsersättningen" (SOU 2008:102) från Sveriges Dövas Ungdomsförbund

Handläggare: Jenny Ek  
Sveriges Dövas Ungdomsförbund  
jenny.ek@sdrf.se

### Inledning

Sveriges Dövas Ungdomsförbund (SDU) är ett förbund som verkar för teckenspråkiga döva och hörselskadade barn och ungdomar. Vårt förbund har läst igenom betänkandet och är positivt till det som utredningen föreslår. Att människan och dess förmåga till arbete ska stå i centrum till skillnad från dess oförmåga är något som vi tycker är självklart. Ett sätt att förverkliga det är att undanröja den inlåsningseffekt som aktivitetsersättningen har, det är en effekt som på sikt inte bara har konsekvenser utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv utan också innebär att människan som det berör upplever en sämre livskvalitet. Vi anser också att en alltmer tuffare arbetsmarknad och en dåligt fungerade sjukskrivningsprocess inte ska vara anledning till att aktivitetsersättning beviljas. Vi är glada över att man bedömer ungdomar med funktionsnedsättning inte enbart utifrån deras diagnos, utan också återger en stor del av individens vardag utifrån ett fysiskt, psykiskt och socialt perspektiv vilket är ett mycket betydande perspektiv kring diskussioner om arbetsförmåga. Härmed ger SDU utredningen och betänkandet sitt stöd. Det finns dock några kommentarer och synpunkter som vi särskilt vill lyfta.

### Synpunkter på kapitel 2: Unga med aktivitetsersättning

Aktivitetsersättning har beviljats till dem som på grund av funktionsnedsättning har förlängd skolgång och utredningen anser att *det har fungerat som en olycklig inkörsport till att senare få ersättningen till följd av nedsatt arbetsförmåga*. Detta är något som vi på SDU fullkomligt håller med om, det är inte skäligt att aktivitetsersättning ska ges till de döva och hörselskadade som går ett år extra på både grund- och gymnasieskola. Detta ska precis som utredningen föreslår åligga inom CSNs ansvar.

Senare i kapitel 2 visar man att personer som erhållit aktivitetsersättning har en lägre utbildningsnivå och att det saknas statistik för de grupper som gått i specialskola. Detta är något som vi anser är djupt beklagligt – det behövs en sådan statistik för att få kontroll på hur verkligheten för döva och

hörselskadade ser ut. Det behövs också en översyn av insatser med anledning av ungdomarnas psykiska ohälsa och det saknas underlag på hur ungdomar med funktionsnedsättning upplever det allt mer hårdare samhällsklimatet.

I stycket om särskolan (sidan 76) vill vi betona skillnaden mellan sär- och specialskola. Utredningen har gjort olika bedömningar utifrån de skolformer som finns för unga med funktionsnedsättning. Det är alltför ofta oklart vilken skola som avses, särskilt när sargymnasieskolan nämns mer frekvent jämfört med specialskolan. Skriver ni sargymnasieskola när ni avser både sargymnasiet och gymnasiet för döva och hörselskadade elever, är det inkorrekt och vilseledande. Inte heller nämns de som trots funktionsnedsättning går i den vanliga skolan d v s går i en integrerad skolform.

Aktiviteter som fokuserar på att förbättra individernas arbetsförmåga måste ske utifrån personernas förutsättningar och behov. Här är det särskilt viktigt att lyfta teckenspråkiga ungdomar och de befintliga resurser som finns för dem idag genom dövlag och dövkonsulenter runt om i landet. En ökad samverkan med dem är nödvändig för att effektivisera det arbete som krävs för att få ut döva och hörselskadade ungdomar på arbetsmarknaden. Genom dövlaget och dövkonsulenterna får ungdomarna vägledning och stöd på teckenspråk. Ett nationellt resurscentra med kompetens inom döv- och hörselområdet skulle kunna erbjuda Försäkringskassan extra stöd i utformandet av rehabilitering för döva och hörselskadade.

Vi ställer oss frågande till varför det finns lokala variationer kring de aktiviteter som ordnats för de som erhållit aktivitetsersättning. Det innebär för en teckenspråkig bosatt i en kommun med ett mindre utbud på aktiviteter ytterligare begränsningar och därmed kanske fler svårigheter att behålla motivation till att få en förbättrad arbetsförmåga. Detsamma gäller Försäkringskassans olika hanteranden av ärenden. Dagens tolksituation gör inte heller läget bättre för de döva och hörselskadade som har behov av teckenspråktolkning i deras strävan mot arbetsförmåga. Det är allt för oklart när det gäller finansieringsansvaret mellan landtinget och Arbetsförmedlingen. Detta återges i både Socialstyrelsens rapport om vardagstolkning<sup>1</sup> och Arbetsförmedlingens redovisning av stöd inom arbetsmarknadspolitiken<sup>2</sup>.

### **Synpunkter på kapitel 3: Ersättning till personer med de mest omfattande funktionsnedsättningarna**

För döva och hörselskadade behövs det ofta tekniska hjälpmedel för att tillgodose de behov som finns på arbetsplatsen. Precis som utredningen skriver så är det allt oftast arbetsplatserna som inte är tillgängliga. Det är viktigt att döva och hörselskadade får tillgång till tekniska hjälpmedel inom rimliga tidsramar. Idag är det alltför lång väntetid för att få bildtelefon och dessa köer måste kortas. Här är det också otydligt vilka som ska ta ansvar och finansiera de hjälpmedel som behövs. Landstinget har ansvaret för de personliga hjälpmedel som ibland även berör studenter. Försäkringskassan

<sup>1</sup> Socialstyrelsen: *Begreppet vardagstolkning – Om landstingets ansvar för tolk till döva, dövblinda och hörselskadade*. Artikelnummer 2008-126-116

<sup>2</sup> Arbetsförmedlingen: *Redovisning av stöd inom arbetsmarknadspolitiken till personer som är barndomsdöva, dövblinda, vuxendöva och hörselskadade enligt 16§ i förordningen (2000:630) om särskilda insatser för personer med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga*. Dnr: 200/65241/1.2

har ett ansvar för arbetshjälpmedel, dock är det Arbetsförmedlingen som har ansvaret om personen i fråga har lönebidrag eller varit anställd under 12 månader. En annan viktig fråga är också bemötande och attityder på arbetsplatsen, det är nödvändigt att arbetsplatser och de anställda informeras om vad det innebär att vara döv, använda teckenspråk och hur bra det kan fungera på arbetsplatsen trots att en person är döv. Det ska förstås också gälla döva med ytterligare funktionsnedsättning. Här är det av vikt att döv- och/eller SIUS-konsulenterna med i processen och är behjälpliga. Det gäller förstås också att de rådfrågas och har ett nära samverkan med Försäkringskassan, även kring frågor om arbetspolitiska insatser.

#### **Synpunkter på kapitel 4: En framtid i fattigdom – behovet av en radikal reform**

Vi håller med utredningen att de handikappolitiska målen ska följas men vi vill också poängtera att FNs konvention för personer med funktionsnedsättning, som Sverige har ratificerat i december 2008 ska följas.

#### **Synpunkter på kapitel 5: Förlängd skolgång**

Vi förutsätter att studiestöd även ska kunna uppbäras av en studerande som redan i grundskolan är ett par år efter, pga studenten exempelvis immigrerat till Sverige och haft behov av extra stöd för att lära sig det svenska teckenspråket och det svenska skrivspråket. Det kan också vara en studerande som utöver dövhet/hörselskada har ytterligare en funktionsnedsättning men gått i specialskolan med möjligheter till extra resurser. Dessa ungdomar ska inte påverkas av de åldersregleringar som utredningen föreslagit utan ska då bemötas av ett flexibelt system och kunna ha finansieringsmöjligheter så länge han/hon inte slutgjort sina gymnasiala studier. I sådana fall kommer ev inte en förlängning på ett år att räcka, likaså begränsningsreglerna för studiemedel som för gymnasiet är 120 veckor.

#### **Avslutning**

Sammanfattningsvis anser Sveriges Dövas Ungdomsförbund att det är en bra utredning som gjorts och att de förslag som tagits fram innebär att de som behöver mest hjälp får det och att de som inte behöver hjälp slussas ut på arbetsmarknaden, istället för att hamna i en ekonomisk "fälla".

Med vänliga hälsningar



Henrik Sundqvist  
Förbundsordförande  
Sveriges Dövas Ungdomsförbund

henrik.sundqvist@sdrf.se



Jenny Ek  
Intressepolitisk ombudsman  
Sveriges Dövas Ungdomsförbund

jenny.ek@sdrf.se